

Василь СТЕФАНЮК
науковий керівник
д.е.н., проф. Алексєнко Л.М.
ІФННІМ THEY

НАЦІОНАЛЬНА ТА РЕГІОНАЛЬНІ ПРОГРАМИ, ЯК ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

В умовах значної дестабілізації соціально-економічного розвитку України викликаній воєнними діями та трьохкратним знеціненням національної грошової одиниці, як ніколи активізували потребу в забезпеченні масштабного розвитку суб'єктів малого бізнесу, як інструмента що здатен оптимізувати соціальне навантаження на бюджетні фонди. У світі найбільш поширеними способом забезпечення такого розвитку виступає наявність національної та регіональних програм підтримки.

Програми підтримки та розвитку МП за напрямками політики можна умовно розділити наступним чином:

- програми розвитку МП економічно-розвинених країн (наприклад, США, Німеччина, Великобританія, тощо);
- програми розвитку МП країн Східної Європи (наприклад, Польща, Угорщина, Чехія інші);
- програми розвитку МП країн СНД (Російська Федерація, Білорусь, Україна, Казахстан та інші) [1, с. 24].

В програмах першої групи головна увага приділяється підвищенню експортного потенціалу національних суб'єктів, забезпеченні їх участі у розподілі праці в умовах глобалізації, створенні умов або прямих пільг для залучення до підприємницької діяльності молоді, жінок та національних меншин.

В програмах другої групи головна увага приділяється підвищенню ринкової спроможності суб'єктів, їх капіталізації, доступу до ресурсів у різних формах та росту експортної спроможності.

В програмах третьої групи головна увага приділяється росту числа суб'єктів, зменшенню адміністративних бар'єрів, нормативно-правовому та кадровому забезпеченню розвитку малого підприємництва.

Враховуючи важливе значення розвитку МП для національної економіки Законом України від 21.12.2000 року №2157 було затверджено Національну програму сприяння розвитку МП в Україні (далі - Програма) з метою створення належних умов для реалізації конституційного права на підприємницьку діяльність, а також підвищення добробуту громадян України шляхом залучення широких верств населення до такої діяльності. Структура та заходи Програми однозначно відповідають програмам третьої групи. Аналіз доводить, що й загальний перелік бар'єрів щодо розвитку МП та загальний підхід до заходів програм третьої групи практично однаковий.

Слід відмітити, що як і показники розвитку, так і заплановані результати реалізації програм третьої групи подібні – основним критерієм є кількість

суб'єктів МП, кількість підприємств на 1000 населення країни, кількість робочих місць у МП та частка малих підприємств.

Таку подібність у програмах слід враховувати при розробці заходів на наступний період і наступної програми також. Вочевидь, що успішна реалізація програм третьої групи призведе до висування на перший план проблем, які зараз притаманні програмам другої групи, а по мірі розвитку країни – і до проблем, які вирішуються програмами першої групи. При цьому необхідно враховувати, що конкуренція існує не тільки серед суб'єктів економічної діяльності, але й між країнами, і тому та країна, яка зможе раніше інших забезпечити розвиток національного МП, отримуватиме додаткові конкурентні переваги, що в умовах глобалізації є вкрай важливим.

Тому при розробці плану заходів на наступний період слід не тільки реалізувати таку систему заходів, яка б дозволила забезпечити ефективність Програми, але й передбачити підготовку до поступового впровадження заходів, притаманних програмам другої групи.

Розроблена на підставі Закону України “Про державну підтримку малого підприємництва” Програма встановлює більш конкретні завдання. Основними завданнями Програми є:

- створення державної системи забезпечення розвитку та підтримки малого підприємництва;
- створення належних умов розвитку малого підприємництва в регіонах;
- сприяння створенню нових робочих місць суб'єктами малого підприємництва;
- підтримка ділової та інвестиційної активності, розвиток конкуренції на ринку товарів та послуг;
- залучення до підприємницької діяльності жінок, молоді, пенсіонерів та інших верств населення;
- активізація фінансово-кредитних та інвестиційних механізмів, пошук нових форм фінансово-кредитної підтримки малого підприємництва;
- формування регіональної інфраструктури розвитку та підтримки малого підприємництва;
- створення умов для розвитку малого підприємництва у виробничій сфері, в тому числі на базі реструктуризованих підприємств [2, с. 171].

В якості очікуваних результатів реалізації Програми закладено наступне: прискорення розвитку МП, використання його потенціалу, перетворення його на дієвий механізм розв'язання економічних та соціальних проблем, сприяння структурній перебудові економіки, забезпечення тенденції збільшення кількості малих підприємств, зменшення рівня “тіньового” обороту у сфері МП, збільшення внеску МП в економіку України, зміцнення економічної бази регіонів, позитивний вплив на вирішення проблем безробіття, насичення вітчизняного ринку товарами та послугами.

Програма спрямована на реалізацію державної політики щодо вирішення проблем розвитку малого підприємництва. Основними напрямками Програми є:

- вдосконалення нормативно-правової бази у сфері підприємницької

діяльності;

- формування єдиної державної регуляторної політики у сфері підприємницької діяльності;
- активізація фінансово-кредитної та інвестиційної підтримки МП;
- сприяння створенню інфраструктури розвитку МП;
- впровадження регіональної політики сприяння розвитку МП [3, с. 278].

На виконання завдань Програми, починаючи з 2002 року, КМУ щорічно розробляються заходи щодо реалізації Програми та передбачається виділення відповідних коштів на реалізацію заходів.

Заходи є найбільш динамічною та найбільш чутливою до зовнішнього середовища складовою Програми. Вони складаються та затверджуються розпорядженням КМУ щорічно, про виконання заходів КМУ щорічно звітує перед ВРУ. Фактично від того, наскільки вдало складаються та виконуються заходи залежить те, наскільки сама програма буде життєздатною. Навіть дуже добрі стратегічні напрями залишаться тільки декларацією, якщо вони не наповняться дієвими ефективними та потрібними МП заходами. Але в процесі формування заходів на наступний рік постає багато важливих запитань. Необхідно відібрати серед дуже широкого кола можливих заходів у визначених Програмою основних напрямках найбільш доцільні заходи, які позитивно вплинуть на найширше коло суб'єктів МП. При цьому слід зважати на обмежені ресурси, що можуть бути виділені на виконання таких заходів. Для досягнення найбільшої ефективності по кожному з основних напрямів формування заходів має спиратись на попередній досвід виконання програм в Україні та на міжнародний досвід.[3].

З метою сприяння розвитку МП в регіонах та забезпечення найбільш повного виконання заходів Програми на місцевому рівні розробляються регіональні(обласні) програми підтримки МП. Програми підтримки МП в регіонах є складовою частиною економічного та соціального розвитку областей, визначають основні принципи, напрями і форми економічного, адміністративно-правового впливу, що передбачає здійснювати державна адміністрація у сфері МП з урахуванням регіональних інтересів та пріоритетів. Структура та зміст програм визначаються метою їхньої розробки і принципами формування. В основу структури програм покладено основні завдання і напрями досягнення мети, які визначають конкретні підпрограми. Кожна підпрограма має всі ознаки автономності, а об'єднання їх у програму визначає комплексність заходів для досягнення мети. Програми структуровані за функціональними принципами і включають, як правило, такі підпрограми: забезпечення нормативно-правове, інфраструктурне, фінансово-інвестиційне, організаційне, матеріально-технічне, кадрове.

У кожній із підпрограм визначено мету і напрями досягнення. Підпрограми як структурні підрозділи програм включають комплекс конкретних заходів на короткотермінову перспективу. Усі програмні заходи мають адресну прив'язку з визначенням виконавців, терміну реалізації, обсягів і джерел фінансування.

Адресний характер програмних заходів передбачає також їхню орієнтованість на конкретний сектор економіки або локальну територію області (місто, район, селище) з урахуванням соціально-економічної ситуації, стану виробничої інфраструктури й низки інших чинників. Регіональні органи виконавчої влади мають підтримувати життєздатні господарські структури, діяльність яких збігається з метою та напрямками розвитку регіону.

Важливе значення має фінансове забезпечення реалізації заходів регіональних програм підтримки МП. З цією метою на фінансування заходів використовуються кошти місцевих бюджетів, міжнародна технічна допомога, інші залучені кошти.

В державних регіональних програмах розвитку МП знаходять висвітлення мети, принципи і напрями допомоги малим підприємствам. У розвинутих країнах такі програми численні і мають вузький, конкретний характер. У нашій країні переважає інший підхід, відповідно до якого на різних рівнях управління розробляються програми розвитку малого бізнесу з широкого кола заходів, розраховані, як правило, на два роки.

Регіональна програма підтримки МП являє собою погоджений за ресурсами, виконавцями і термінами реалізації комплекс заходів, спрямованих на створення правових, фінансових, соціально-економічних, організаційно-господарських й інших умов розвитку МП в регіоні. Для досягнення найбільш максимального ефекту від реалізації програмних заходів щодо підтримки МП в регіоні вони повинні бути пов'язані з іншими регіональними програмами, зокрема програмою соціально-економічного розвитку, стратегією розвитку регіону.

Програмне забезпечення розвитку і підтримки МП повинно спиратися на два важливі принципи державної політики: програмно-цільовий підхід і координацією різних рівнів управління. Перший пов'язаний з чітким визначенням мети, шляхів і способів реалізації з орієнтацією на кінцеві результати і визначенням необхідного ресурсного забезпечення. Другий – з необхідністю визначення ролі і місця кожної ланки управління в досягненні мети, поставленої в програмі на даному етапі.[4].

Головною метою регіональних програм підтримки МП є реалізація державної та регіональної політики, спрямованої на його розвиток і підтримку в регіональних секторах економіки, створення таких правових і організаційно-економічних умов для розвитку і формування механізму регулювання і координації, які б:

- використовували регіональні особливості і зручне географічне положення, природно-ресурсний потенціал з визначенням пріоритетних напрямків розвитку підприємництва;

- сприяли зниженню рівня безробіття, поповненню державного і місцевого бюджетів, насиченню товарних ринків, вирішенню соціально-побутових проблем;

- дозволили максимально об'єднати інтереси підприємницької діяльності з інтересами відповідних адміністративно-територіальних одиниць [1, с. 131].

Головною метою регіональних програм підтримки МП є реалізація державної і регіональної політики, спрямованої на його розвиток і підтримку в регіональних секторах економіки, створення таких правових і організаційно-економічних умов для розвитку і формування механізму регулювання і координації, які б:

- використовували регіональні особливості і зручне географічне положення, природно-ресурсний потенціал з визначенням пріоритетних напрямків розвитку підприємництва;

- сприяли зниженню рівня безробіття, поповненню державного і місцевого бюджетів, насиченню товарних ринків, вирішенню соціально-побутових проблем;

- дозволили максимально об'єднати інтереси підприємницької діяльності з інтересами відповідних адміністративно-територіальних одиниць.

Послідовність розробки регіональної програми МП включає п'ять основних етапів.

- 1) аналіз стану і визначення головних проблем МП в регіоні;
- 2) розробка стратегії розвитку і пріоритетних напрямків підтримки МП в регіоні;

- 3) визначення завдань регіональної програми розвитку МП;

- 4) визначення можливостей і джерела ресурсного забезпечення програми;

- 5) управління програмою розвитку МП в регіоні [1, с. 231].

Аналіз регіональних програм підтримки та розвитку МП дозволяє стверджувати про спільні риси та структуру побудови з урахуванням зазначеної вище послідовності розробки регіональних програм. В узагальненому вигляді можна відобразити приблизну структури типової регіональної програми:

1. Характеристика Програми
2. Аналіз стану та проблем розвитку МП в регіоні
3. Очікувані результати виконання Програми
4. Основні напрями та заходи щодо реалізації Програми
5. Фінансове забезпечення реалізації Програми
6. Координація діяльності з реалізації заходів Програми та організація контролю за виконанням Програми.

Список використаних джерел:

1. Васильців Т.Г. Удосконалення інституційно-правового забезпечення економічної безпеки підприємництва регіону в умовах фінансово-економічної кризи / Т.Г.Васильців // Збірник наукових праць «Проблеми розвитку зовнішньоекономічних зв'язків і залучення іноземного капіталу: регіональний аспект». Донецьк: ДонНУ- 2010. - .1050 с..

2. Семанавичене Ж. Влияние роста малого и среднего предпринимательства на сбалансированное развитие общества /Ж. Семанавичене, О. Палякине //Сборник научных трудов. – Проблемы и перспективы развития сотрудничества между странами Юго-Восточной

*Європи в рамках Чорноморського економічного співробітництва і ГУАМ.-
Стамбул-Донець: ДонНУ, РФ НИСИ в г. Донецьке, 2011. – 640 с.*

3. Моніторинг стану виконання регіональних програм розвитку малого підприємництва в регіонах України. [Електронний ресурс] Сайт української асоціації промисловців і підприємців: [Режим доступу] [http://: www. Pidpriem-gue.kr.ua/ files/monitor 2010. doc](http://www.Pidpriem-gue.kr.ua/files/monitor2010.doc).

4. П'ятницька Г. Роль малого підприємництва в процесі розбудови національної економіки та підходи до розв'язання основної суперечності його розвитку / Г. П'ятницька // Економіст.-2004.-№3.-с.38-41

Віталій ЗДЕРКА

науковий керівник

к.е.н., доц. Данилишин В.І.

ІФННІМ ТНЕУ

ОПТИМІЗАЦІЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ

Дефіцит державного бюджету та платіжного балансу, неефективний механізм залучення позик та їх використання, неврахування об'єктивних закономірностей управління державним боргом можуть призвести до загострення фінансової кризи. Наслідком відсутності належної політики у сфері державних запозичень, негативного впливу світових фінансових криз, зокрема і нинішньої, є зростання боргу, пікові навантаження платежів щодо його обслуговування та погашення в окремих періодах, зниження кредитних рейтингів країни. Незважаючи на ряд позитивних зрушень у сфері управління державним боргом, які відбулися протягом останніх років, необхідність вирішення проблеми оптимізації управління державним боргом є надзвичайно актуальною, бо за умов ринкової економіки фінансово-кредитна система, з одного боку, є показником загального економічного зростання, а з іншого фінанси здійснюють багатосторонній вплив на процеси суспільного відтворення.

На сьогодні економіка України потребує здійснення ефективних економічних реформ та стабільного економічного зростання. Безпечення реалізації відповідної економічної політики неможливе без значних капіталовкладень, мобілізація яких може бути здійснена за рахунок внутрішніх та зовнішніх запозичень. Тому державні запозичення є об'єктивно необхідним інструментом сучасної фінансової політики держави. Досягнутий економічний ріст повинен бути достатнім для забезпечення фінансування зростаючих поточних витрат та погашення позик разом з відсотками.

Одним із шляхів покращення системи управління державним боргом може бути підвищення інвестиційної спрямованості державних позик, оскільки структура державного боргу за напрямками використання залишається вкрай незадовільною. Іншими словами, боргова політика України характеризується переважно бюджетним використанням запозичень, або "проїданням". Така